

PRIMOŽ TRUBAR – NEKOČ IN DANES V LAŠKEM

Avtorici:

Anja Krašek, 1. d

Kaja Zemljič, 1. d

Mentorica:

Tamara Kolarič, prof. geo. in zgo.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2009

KAZALO

1. UVOD	6
1. 1 Opredelitev raziskovalnega problema	6
1. 2 Cilji raziskovalne naloge	7
1. 3 Hipoteze	7
1. 4 Metode raziskovanja	8
2. OSREDNJI DEL	9
2. 1 Življenje Primoža Trubarja	9
2. 2 Delo	10
2. 3 Pomen za Slovence	11
3. TRUBAR V LAŠKEM	12
3. 1 Laška župnija	12
3. 1. 1 Začetki širjenja reformacijske ideje v Laškem	13
3. 2 Osnovna šola Primoža Trubarja	14
3. 3 Taborna cerkev Marija Karmeljske na Marija Gradcu	15
3. 4 Weichselbergerjev dvorec	16
4. VELJAKI, POVEZANI S PRIMOŽEM TRUBARJEM	18
4. 1 Peter Bonomo	18
4. 2 Sigmund Weichselberger (Žiga Višnjegorski)	19
4. 3 Rodbina Štih in Krištof Württemberski	19
5. OBELEŽITVE IN 500-LETNICA	21
5. 1 Trubarjevi kipi v Laškem	21
5. 1. 1 Kip pri osnovni šoli	21
5. 1. 2 Kip pri Kulturnem centru	22

5. 2 Trubarjeva ulica in Trubarjevo nabrežje	23
5. 3 Prireditve	23
6. INTERVJU	29
6. 1 Gospod Jože Horvat	29
6. 2 Gospa Božena Orožen	29
7. ANKETA	31
8. ZAKLJUČEK	35
9. LITERATURA	36
9. 1 Viri slik in tabel	37
9. 2 Priloge	38

ZAHVALA

Pri pripravi raziskovalne naloge je sodelovalo veliko ljudi. Zahvaljujemo se vsem, ki so nama pomagali, in sicer mentorici Tamari Kolarič za svetovanje in usmerjanje pri nastajanju naloge, Alenki Prebičnik Sešel za lektoriranje, knjižničarkam knjižnice Laško, učencem Osnovne šole Primoža Trubarja Laško za sodelovanje v anketi, Biljani Jošovec in Savini Radišek Kuhar pomoč pri zbiranju virov, uslužbencem muzeja Laško za prispevanje gradiva, Boženi Orožen za vso podporo in pomoč pri zbiranju literature, Jožetu Horvatu, vsem sodelujočim v anketi ter še mnogim drugim.

POVZETEK

Primož Trubar je začetnik slovenskega knjižnega jezika, kot je zapisal Jernej Kopitar: »On je naš Kolumb«. Postavil je temelje za razvoj slovenskega naroda.

V raziskovalni nalogi sva predstavili pomen Primoža Trubarja za Laško. Osredotočili sva se na obeležja in prireditve ob njegovi 500-letnici. Poskušali sva ugotoviti, kako podrobno Laščani poznajo Trubarja in obeležja, ki so posvečena njegovemu službovanju v našem kraju. V pogovoru z gospo Boženo Orožen sva želeli izvedeti čim več o njenem proučevanju začetnika slovenske književne besede. V veliko pomoč nama je bil tudi material iz Laškega muzeja ter ustni in pisni viri o njegovem življenju v Laškem in ljudeh, ki so bili z njim povezani.

Ugotovili sva, da obstaja malo pisnih zapisov, ki pričajo o Primožu Trubarju v času njegovega delovanja v Laškem, čeprav naj bi ravno v tem času proučeval dela in ideje svetovnih reformatorjev ter v svojih pridigah začel nastopati proti zidavi cerkva, kar kaže na širjenje reformatorskih načel med verniki.

V Laškem smo z različnimi prireditvami praznovali pomemben jubilej in si tako priklicali v spomin »očeta slovenstva«. Prav je, da se vsi krajani Laškega začno zavedati pomena Primoža Trubarja za lokalno in slovensko zgodovino in da stopi v njihovo zavest.

1. UVOD

1.1 Opredelitev raziskovalnega problema

V letu 2008 smo praznovali 500-letnico rojstva Primoža Trubarja, protestantskega reformatorja, ustanovitelja Cerkev na Slovenskem in začetnika ter utemeljitelja slovenske književne omike in s tem slovenske narodnosti.

Primož Trubar je eden izmed najpomembnejših stebrov slovenske kulture in narodne istovetnosti, zato je Vlada Republike Slovenije leto 2008 razglasila za Trubarjevo leto. Slovenski kraji in občine so čez vse leto organizirali različne prireditve, dogajanje pa je seglo tudi preko meja, pomemben del prireditev je namreč potekal tudi v Nemčiji.

(http://www.trubar2008.si/trubarjevo_leto/uvod/index.html, 16. 2. 2009)

Doma sva iz Laškega, kjer se krajani vsakodnevno srečujemo s spomeniki in obeležji njemu v čast in spomin. Splošno znano je, da je bil vodilna osebnost protestantizma na Slovenskem, da je začel uresničevati idejo pridobivanja Slovencev za novo vero s tiskano besedo. Toda, ali Laščani poznamo vlogo Primoža Trubarja v Laškem? Z raziskovalno nalogo sva želeli osvetliti Trubarjev čas v Laškem in poiskati čim več (novih) dejstev o življenju in delu, ki so vezana na njegovo petletno službovanje v našem kraju. Hkrati naju je zanimalo, kako smo v Laškem obeležili eno izmed najpomembnejših obletnic, ki jih je Slovenija praznovala, ali so bili domačini o dogodkih obveščeni in v kakšni meri so se jih udeležili.

Z delovanjem Primoža Trubarja so se Slovenci začeli zavedati pomembnosti lastnega jezika in kulture, prvič v zgodovini se je začela izoblikovati zavest o enem – slovenskem – narodu, ne glede na deželno pripadnost in deželne meje, ki so prebivalstvo ločevale skozi stoletja. Prav je, da smo si v letu, ko praznujemo njegov jubilej, »očeta slovenstva« priklicali v spomin in da je po besedah Viktorja Žaklja, predsednika Slovenskega protestantskega društva Primož Trubar, največji Slovenec prejšnjega tisočletja, končno stopil v zavest današnjih Slovencev.

(http://www.siol.net/kultura/trubarjevo_leto/slovenija_leta_2008, 16. 2. 2009) In nenazadnje bi se tudi krajani Laškega končno morali zavedati pomena Primoža Trubarja za lokalno kulturno zgodovino.

1. 2 Cilji raziskovalne naloge

V raziskovalni nalogi sva si postavili cilje, ki se navezujejo na službovanje Primoža Trubarja v Laškem:

- izvesti anketo med osnovnošolci in krajanji Laškega;
- z analizo ankete ugotoviti, kako dobro ljudje poznajo njegovo delo in pomen za slovensko in lokalno zgodovino; v kakšni meri so se udeležili prireditve v kraju ob praznovanju njegovega jubileja;
- raziskati, na katerih kulturnih področjih, poleg cerkvene službe, je Primož Trubar še deloval v našem kraju;
- analizirati, s katerimi rodbinami in posamezniki je bil najbolj povezan v času delovanja v Laškem;
- ugotoviti, s katerimi kulturnimi prireditvami smo v letu 2008 počastili njegovo 500-letnico rojstva;
- umestiti obeležja in spomenike v spomin na Trubarja na zemljevid Laškega.

1. 3 Hipoteze

1. Laščani ne vedo veliko o Trubarjevem delu in življenju v Laškem, poznajo pa njegova glavna dela, ki pomenijo začetek slovenskega slovstva.
2. Ohranilo se je malo zgodovinskih virov, ki bi pričali o Trubarjevi duhovniški službi v Laškem.
3. Trubar se je aktivno vključeval v kulturno življenje kraja.
4. Praznovanje Trubarjevega jubileja so obeležile različne kulturne ustanove in šole v kraju.

1. 4 Metode raziskovanja

Pri raziskovalnem delu sva uporabili naslednje metode:

- metoda dela z literaturo,
- anketiranje in analiza ankete,
- intervju,
- kartiranje,
- fotografiranje.

O življenju in delu Primoža Trubarja sva se seznanili z branjem literature, številne informacije pa sva dobili na spletnih straneh.

Anketo sva izvedli med učenci 8. in 9. razreda osnovne šole Primoža Trubarja v Laškem in med naključno izbranimi krajani, ki sva jih srečale na ulici.

V veliko pomoč pri raziskovalnem delu nama je bila ga. prof. Božena Orožen, ki je izredna poznavalka našega »očeta slovenskega jezika« in že vrsto let proučuje tudi čas njegovega službovanja v cerkvi v Marija Gradcu. Pomemben vir informacij je bil tudi duhovnik Jože Horvat iz laškega župnišča.

Na karti sva označili vsa obeležja in spomenike, ki so posvečeni Trubarju in jih tudi fotografirali.

2. OSREDNJI DEL

Vsak začetek je težak in tudi pri nama je bilo tako. Sprva sva naredili okvirni načrt, kako se bova lotili zbiranja virov in informacij. Odpravili sva se v Muzej Laško, kjer so nama priskrbeli določene vire. Pot naju je vodila tudi do knjižnice ter laške osnovne šole. Pri tem sva imeli tudi nekaj težav, saj zapisanih dokazov, ki bi pričali o Trubarjevem resničnem delovanju v Laškem, ni. S pomočjo knjižničark pa sva vzpostavili stik z gospo Boženo Orožen, ki nama je bila v veliko pomoč, kadarkoli sva jo potrebovali.

2.1 Življenje Primoža Trubarja

Primož Trubar se je rodil v Rašici, na posestvu grofov Turjaških, leta 1508. Mati Jera je bila gospodinja, oče pa je bil gotovo najpomembnejši človek v vasi, saj je bil mlinar v mlinu Turjaških grofov, danes imenovanem Temkinov mlin, poleg tega pa še tesar in cerkveni ključar. Ko je bilo Primožu dvanajst let, je odšel z doma. Sprva se je eno leto šolal na Reki, kasneje pa še dve leti v Salzburgu. Zatem je odšel v Trst, kjer je spoznal škofa Petra Bonoma. Postal je njegov osebni strežnik oziroma komornik in tu se je tudi seznanil z grško in rimsko kulturo ter z deli Martina Luthra in Erazma Rotterdamskega. Bonomo je Primoža izredno cenil in mu je že pri devetnajstih podaril župnijo Loka pri Zidanem mostu. Trubar je službo predal vikarju, sam pa za dve leti odšel na Dunaj, kjer je nadaljeval študij bogoslužja. Leta 1530 je škof Bonomo Trubarja posvetil v duhovniški stan in ga določil za vikarja v Laškem. Trubar je v Laškem bival nepretrgoma od svoje posvetitve leta 1530 do leta 1535. Laško je bila edina župnija na Štajerskem, v kateri je stalno prebival preden je odšel v Ljubljano. Deželni poglavar Kranjske je Trubarja leta 1540 zaradi njegovih nazorov pregnal iz dežele, tako da je ponovno odšel v Trst. V začetku leta 1548 pa je pobegnil v Nemčijo. Tu je dobil po posredovanju predikata Vida Dietricha službo drugega pridigarja v Rothenburgu. Kmalu se je oženil z Barbaro, hčerko Matije Sitarja iz Kranja. To je bil čas, ko je Trubar začel snovati in uresničevati zamisli za razvoj slovenske literature. V Nürnbergu se je vključil v protestantizem kot eden najpomembnejših reformatorjev in duhov svoje dobe. Začel je pisati knjige v slovenskem jeziku. V Nemčiji se je Trubar srečal še z enim pomembnim Laščanom, Mihaelom Tiffernusom, ki ga je verjetno predstavil Württemberškemu vojvodi Krištofu, po katerega milosti in naklonjenosti, kakor je zapisal sam Trubar so bile natisnjene vse njegove

knjige. Njegova življenjska pot se je končala 28. junija leta 1586 v Derendingenu. Pokopan je v tamkajšnji cerkvi.

(http://www.stik-lasko.si/index.php?option=com_content&task=view&id=94&Itemid=44&date=2008-11-01, 14. 2. 2009)

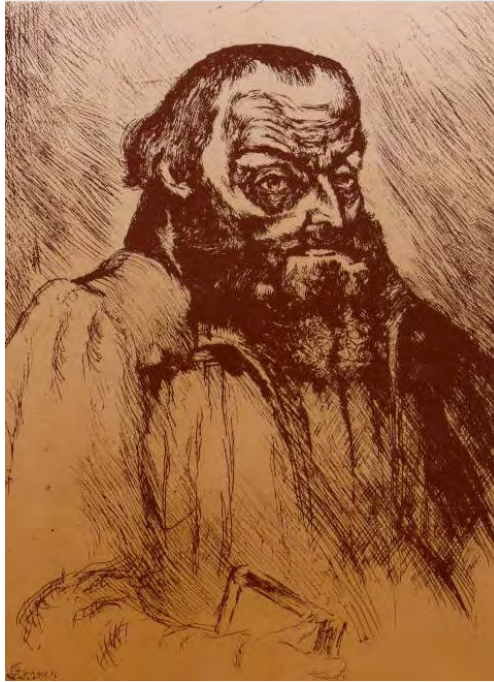
2. 2 Delo

V želji, da bi ustregel praktičnim potrebam, je leta 1550 sestavil najprej Katekizem in Abecednik. Za osnovo knjižnega jezika je vzel govor svojega rojstnega kraja Rašice, torej osrednje slovensko narečje, za katerega je menil, da ga razumejo vsi Slovenci. Trubar je dal obe knjižici v tisk tiskarju Morhartu v Tübingenu. Knjigi sta bili prvotno natisnjeni v gotici, kasneje pa tudi v latinici. Sestavil in izdal je Cerkevno ordnungo (1564), to je cerkveni red za slovensko cerkev. Delo vsebuje predpise o ustroju protestantskih verskih obredov, zahtevo po slovenski osnovni šoli in zahtevo po pravici do uporabe slovenščine.

Tabela 1: Pregled pomembnejših del Primoža Trubarja

LETO	DELO
1550	Izid prvih dveh slovenskih tiskanih knjig – Abecednika in Katekizma.
1555	Izid štirih Trubarjevih knjig: nova izdaja Abecednika in Katekizma, Ta evangeli svetiga Matevža, Ena molitov
1557	Izide Ta prvi dejl tiga noviga testamenta
1561	Izid knjige Artikuli oli dejli te prave stare vere kersčanske
1564	Izid Trubarjeve knjige Cerkovna ordninga
1566	Izda prevod psalterja
1567	Izda tri knjige: Ta celi katehismus, Svetiga Pavla listuve in pesmarico
1575	Izide Katehismus z dvejma izlagama
1582	Izide Ta celi novi Testament
1595	Trubarjev sin Felicijan izda Trubarjevo zadnjo knjigo – prevod Lutrove Hišne postile

(http://www.trubar2008.si/o_trubarju/delo/index.html, 14. 2. 2009)

Slika 1: Primož Trubar

2. 3 Pomen za Slovence

»Stati inu obstati«, je bila Trubarjeva prekaljena skovanka, za katero stoji njegov življenjski boj in idealizem, njegova močna osebnost ter njegova globoka ljubezen do slovenskega naroda. Namesto grenkobe, zamer in maščevanja, je v narodno skrinjico položil vrednote, na katerih smo do danes rasli in odrasli kot kulturni narod. Trubarjeva skovanka »nigdirdom«, kar pomeni, da se v tujini ni počutil doma, njegovo srce pa je bilo pri »lubih Slovincih«, je bila zibelka slovenstva. Trubar je kot slovenski Krištof Kolumb preplul ocean, ki je ločeval srednjeveškega in novoveškega človeka. Trubarjeva kolumbovska čezoceanska odprava, je nedvomno bila v njegovi odločitvi za slovstveno dejavnost v ljudskem jeziku. Jože Rajhman je v eseju *Trubarjev svet* (Trst 1986) to izrazil s pomenljivimi besedami: »Če so že zažgali njegove »prevode«, niso sežgali njegovega jezika, niso mogli zadušiti narodne zavesti, ki ji je on ob njenem rojstvu stal ob strani«.

Čeprav je več kot polovico svojega življenja preživel v tujini, ni nikoli izgubil kompas domovine!

(Dr. Zvone Štrubelj, 500-letnica rojstva Primoža Trubarja, 14. 2. 2009)

3. TRUBAR V LAŠKEM

V pisnih virih je moč zaslediti, da se je Trubar kulturno udeleževal tudi s petjem na koru, čeprav veliko podatkov o tem ni. V času službovanja v Laškem naj bi začel s širjenjem reformacijskih idej med verniki, saj jih je pozival proti gradnji cerkva, čeprav je večina le-teh v tistem času nastajala iz obrambnih razlogov zaradi turških vpadov.

3.1 Laška župnija

Župnija Laško je bila v 16. stoletju ena od najbolj razsežnih župnij na Kranjskem, ki jih je Bonomo dobil v upravljanje, ko je postal tržaški škof. Poleg župnijske cerkve sv. Martina je imela še 14 podružnic. Okoliške gradove so imeli tedaj v lasti ali v zakupu grofje Višnjegorski. Ko je leta 1532 Žiga Višnjegorski dobil zemljiško gospostvo Žebnik z radeškim uradom v dedno zastavo, je z dovoljenjem vladarja namesto porušenega žebniškega in radeškega gradu pozidal nov, spodnji grad v Radečah (1535). Trubar je gotovo moral poznati Žigo Višnjegorskega, ki je bil naklonjen novi veri. Izročilo pravi, da je Trubar imel svoje shode tudi v Zidanem Mostu, kjer se na terasah nasproti sotočja Save in Savinje dominantno dviga manjši, iz apnenca grajen kopast grič, še danes imenovan Trubarjev grič. Pridige in bogoslužje je imel celo na Kumu, kjer še stoji sedaj močno poškodovana in oskrunjena Trubarjeva kapela. Ko je imel radeški trg v zakupu Vilijem pl. Lamberg, tudi sam vnet luteran, se je nad širjenjem nove vere v Radečah obregnil celo nadvojvoda Karel, ki je zahteval od Lamberga, da iz trga izžene gorečega predikanta Jurija Mačka.

*Slika 2: Cerkev Sv. Martina
v Laškem*

3. 1. 1 Začetki širjenja reformacijske ideje v Laškem

Ob nastopu svoje službe vikarja v župniji svetega Martina v Laškem, jeseni leta 1530, je mladi duhovnik že imel za tiste čase in razmere solidno teološko in, po zaslugi Bonoma, tudi dokaj široko humanistično izobrazbo. Duhovniško službo je opravljal v skladu s katoliškim obrednikom, vendar je bil že dobro seznanjen s kritičnimi filozofskimi spisi Erazma Rotterdamskega in še katerega evropskega humanista. To je dobro razvidno ne samo iz zapisov o izobraževanju v Trstu, ampak tudi drugih njegovih izjav in referenc. Ko ob obsodbi štiftarjev pravi: »Kaj takega ne bi bili dopustili stari, pobožni in učeni škofje, ampak bi bili takoj obsodili, prekleli in odpravili kot grobo malikovalstvo in krivoverstvo, kar tudi je, kakor je razvidno iz Epifanija v 3. knjigi, v 2. zvezku, v 78. in 79. poglavju«, je jasno, da misli na učene krščanske filozofe, teologe in prevajalce Svetega pisma, katerih dela je poznal. V tem času je gotovo moral poznati poleg njegovih razglašanih 95 reformističnih tez še druge Luthrove spise, npr. *O svobodi kristjanov* (1520), ki so bili široko znani in odmevni v izobraževalnih in cerkvenih krogih. Dostopno je že bilo glavno delo švicarskega reformatorja Zwinglija »*O pravi in krivi veri*« (1525). Calvin je v tem času šele razvijal svojo teološko in socialno misel. Njegovo poglavitno delo »*Nauk krščanske vere*« je bilo natisnjeno šele leta 1536, vendar je mogoče, da se je Trubar s Calvinovimi mladostnimi nastopi seznanil že v Trstu, kakor trdijo zgodovinarji. Trubar je v letih od 1530 do 1535 prebival v stolpnem delu župnišča. (Mihael Glavan, Trubarjev album – Romanje s Trubarjem, stran 41.)

Zidanje številnih podružničnih cerkva in priporočanje k svetnikom sta bila prvi povod, da je mladi duhovnik pokazal reformatorske ideje. V pridigah je napadal svoje farane in jim očital prepogosto zidanje podružnic. Trubar je v pridigah napadal pobožne ženske, ki so dajale pobudo za zidanje cerkva. Ob tem ni pomislil, da je bil vzrok zidanja tudi obramba pred Turki, kakor v Marija Gradcu. Takole je zapisal: »Spomnite in vprašajte se, skozi koga, kako in kdaj so le-te ene nove cerkve v naših deželah gori prišle, so sezidane in je k njih toliko blaga prišlo, kakor na Sv. Gori pri Gorici, nad Laškim, na Brunku, na Kumu in drugod. Niso li use te cerkve le od teh hudičevih lažnivih bab gori prišle?« Torej je bila cerkvica v Marija Gradcu tarča Trubarjevih napadov.

Kljub ljudski jezi je Trubarjeva beseda dovolj, da cerkve niso sezidali, pač pa so po Trubarjevem odhodu sezidali v župniji Loka cerkev Sv. Fabjana in Boštjana na Poljani na

levem bregu Save. Dalje piše Trubar: »Glih tako ena druga baba je hotela imeti, da bi se bila ta tretja cerkev gori na Brunki per tih Treh kraljih zidala«. Tudi tam je Trubarjeva beseda toliko zalegla, da na Brunku niso več zidali. Prvi stik Trubarja z njegovimi verniki je bil torej tak, da verniki niso bili naklonjeni njegovim reformatorskim idejam. Ravno v Laškem je Trubar, tedaj še katoliški duhovnik, začel kupovati in študirati knjige verskih reformatorjev, kar je pozneje vplivalo na njegovo versko usmeritev.

3. 2 Osnovna šola Primoža Trubarja

V Laškem so bili že ob koncu srednjega veka dani pogoji za nastanek šole. Na to kaže, da je bilo iz Laškega kar nekaj izobraženih ljudi, kot so znani učenjak Mihael Tiffernus, ki je podpiral slovenske dijake in Primoža Trubarja, ko je prišel v Nemčijo.

Slika 3: Vhod v nekdanjo šolo

Stal je torej ob zibelki slovenske književnosti. Za Laščana moramo šteti tudi sodobnika Avgustina Tifferna, znamenitega stavbenika, starinoslovca in profesorja dunajske univerze, ter še mnogo drugih. Šolo bi v Laškem lahko pričakovali že v reformacijskem času, ko je v začetku tridesetih let tu bival Primož Trubar, kot namestnik škofa Bonoma. V drugi polovici pa je bil nekaj let laški župnik tudi Polydorus de Montagnana, ki je odločno zatrl luteranstvo v Laškem. V času njegovega naslednika Tavčarja, pa je v Laškem že bila šola, katere upravnik ter pa tudi učitelj naj bi bil Sebastianus Tischlerus, za katerega lahko sklepamo, da je zaradi

znanja latinščine imel višjo izobrazbo kot navadni organisti. Glavni vir tega naj bi Luka Pintar našel na platnicah neke stare knjige o hudem pomladnem mrazu leta 1578. Naslednje poročilo o šoli v Laškem je iz srede 17. stoletja, ko je poučeval Ferdinand Stadler. Iz poročila leta 1752 pa že lahko domnevamo, da je Laško imelo stalno ali skoraj stalno šolo, ki bi jo danes mogli označiti kot zasilno. Celjski okrožni glavar je poročal, da je v Laškem šola, da v njej poučuje organist Janez Jurij Torar, ki je bival v pritličnem stanovanju sedanje kaplanije, kjer je tudi poučeval. V zgornjem, tedaj še lesenem delu stavbe, pa je stanoval eden izmed kaplanov. Izvemo pa še tudi, da je nekaj otrok poučeval tudi občinski pisar, a njegovo delo je bilo docela privatno. Od decembra 1960 se šola imenuje Osnovna šola Primoža Trubarja Laško. (Laški zbornik 2002, stran 93–103.)

Slika 4: Vhod v današnjo OŠ

3. 3 Taborna cerkev Marije Karmeljske na Marija Gradcu

Marijagraška cerkev stoji na griču nad izlivom potoka Lahomnice v Savinjo. Leta 1444 prvič imenovan dvorec pod gričkom – Hof zu Graz, dopušča domnevo, da je na gričku že nekaj stalo. Cerkev so zgradili v letih 1505 do 1526 na pobudo laškega tržana Matije Štiha v čast in spomin njegovi materi Mariji. Grajena je v poznogotskem slogu, s svojo lokacijo pa spominja na obrambno točko, ki je mogla služiti tudi v obrambne namene proti turškim vpadom.

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

Najpomembnejše so freske, ki so jih odkrili leta 1927. Po nekem napisu, ki je bil v sredi 19. stoletja še vzidan v cerkvi, sedaj pa ga ni več, so nastale leta 1526, ko so končali gradnjo cerkve. Takrat je bila cerkev tudi posvečena, to je bilo štiri leta pred prihodom Trubarja v Laško. Marijagraški ciklus je v slovenskem prostoru pomemben, ker nam končno potrjuje poslednjo fazo razvoja slikarstva poznega srednjega veka v renesančnem smislu. V slogovnem pogledu predstavljajo freske pomemben spomenik srednjeevropske renesanse, kažejo vplive augsburške renesanse in vplive tako imenovane dunajske šole. Odkritje fresk pa je pomemben dogodek tudi za domačo zgodovino. Do leta 1826 je bilo okrog cerkve pokopališče, ob vznožju hriba pa so bile nekoč razporejene štiri kapelice.

(I. Grdina, A Duša, T. Majcen: Primož Trubar v Laškem.)

Slika 5: Marijagraška cerkev

3. 4 Weichselbergerjev dvorec

Ne ve se, koliko je Weichselberger v času Trubarjevega službovanja bival v Laškem, saj se je kot zastopnik kranjskega plemstva pogosto udeleževal različnih zborovanj v Avstriji in Nemčiji. Tam se je verjetno tudi seznanil z versko reformacijo. Primož Trubar je v svojih spisih Weichselbergerja omenjal, zato je zelo verjetno, da sta se spoznala v Laškem ali pa

morda v Radečah, kjer je bil Weichselberger lastnik bližnjega gradu Siebenegg (Žlebnik). Weichselberger ni skrival svojih simpatij do verske reformacije in prav mogoče je, da sta se s Trubarjem na tem področju dobro ujela. Morda so prav Weichselbergerjevi prijatelji med ljubljanskimi plemiči in duhovniki, ki so bili prav tako naklonjeni reformaciji, pripeljali Trubarja v Ljubljano. Tako imenovana Weichselbergerjeva gosposčina je imela svoj sedež v Weichselbergerjevem dvorcu, sedanji knjižnici. (I. Grdina, A Duša, T. Majcen: Primož Trubar v Laškem.)

Slika 6: Današnja knjižnica

Dvorec, imenovan tudi »štok«, sodi med najstarejše stavbe v mestu. Tržani so stavbo tako poimenovali zato, ker je bila v tistem času ena redkih, grajenih v nadstropje. Skupaj z gospodarskim poslopijem in parkom je nekoč tvorila graščinski kompleks na severnem robu trga. Eden prvih lastnikov dvorca je bil verjetno že Hanns Meusen Reiter, kancler grofa Hermana II. Celjskega in ustanovitelj laškega špitala. Leta 1506 ga je kupil trški sodnik Sigismund Weichselberger. Ta je ustanovil tudi gosposčino z devetnajstimi podložnimi kmeti. (http://www.stik-lasko.si/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&%20%20%20%20catid=4&sobi2Id=11&Itemid=0&lang=sl, 14. 2. 2009)

4. VELJAKI, POVEZANI S PRIMOŽEM TRUBARJEM

Primož Trubar je bil v času službovanja v različnih slovenskih krajih povezan s številnimi lokalnimi veljaki. Z njihovo pomočjo je uresničil marsikateri cilj, ki si ga je zadal. V največjo pomoč in podporo pri njegovem delu mu je bil tržaški škof Peter Bonomo. V laški župniji se je povezal z Žigo Višnjegorskim, rodbino Štih in Krištofom Württemberškim, ki so mu vsak na svoj način pomagali pri širjenju reformacijskih idej.

4.1 Peter Bonomo

V začetku 16. stoletja je cesar Maksimiljan I. naklonil laško župnijo tržaškemu škofu Petru Bonomu. Škof Bonomo je za cesarja opravljal važne državne posle, zato mu je cesar za nagrado podelil več bogatih cerkvenih služb, med njimi tudi tržaško škofijo in laško župnijo. Bonomo je kot škof prebival v Trstu, od svojih ostalih cerkvenih služb pa je užival samo dohodke. V vseh ostalih župnijah, kjer je bil istočasno še župnik, je moral imeti namestnike (vikarje), ki so skrbeli za dušno pastirstvo. Taka je bila tedaj splošna navada, da je lahko župnik užival samo dohodke svoje župnije in mu ni bilo treba v župniji živeti, moral je pa na lastne stroške poskrbeti, da je vikar opravljal dušno pastirstvo.

Slika 7: Škof Bonomo

Primož Trubar je od leta 1524 dalje kot dijak bival v Trstu. Bil je njegov služabnik in pevec. Svojim dijakom je škof, čeprav je bil Italijan, razlagal Sveto pismo in druge nauke tudi v slovenščini, kar je za tiste čase prav nenavadno, saj slovenščina še ni bila knjižni jezik.

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

Bonomo je svojim dijakom razlagal tudi spise, ki so kritizirali stanje v cerkvi in je sam simpatiziral z verskimi reformatorji, vendar je do smrti ostal katoliški škof. Takšna stališča so vlivala na poznejšo Trubarjevo usmeritev. (M. Rybar, Primož Trubar v Laškem. Naše delo, november 1969.)

4. 2 Sigmund Weichselberger (Žiga Višnjegorski)

Posebno vlogo z Laškim je imel v tistem času Žiga Višnjegorski – Sigmund Weichselberger. Že samo ime razodeva, da je bil iz Višnje gore. Še pred Trubarjevim prihodom v Laško je bil Sigmund oskrbnik deželno knežje gosposčine in deželskega sodišča, kupil si je tudi tedaj dvorec nasproti župnišča (sedaj zdravstveni dom), ki je imel majhno gosposčino z devetnajstimi kmeti. Ta gosposčina je od tedaj 400 let nosila naziv Weichselbergerjeva gosposčina. Sigmund je leta 1528 kot cesarski odposlanec potoval v Carigrad, da bi turškega sultana odvrnil od napadov na naše kraje. Bil je tudi kot zastopnik kranjskega plemstva večkrat na zborovanjih v Avstriji in Nemčiji in pri tem ni skrival svojih simpatij za versko reformacijo. Trubar je v svojih spisih omenjal Weichselbergerja in zato je precej verjetno, da sta se seznanila v Laškem, saj sta župnišče in njegov dvorec soseda. Ravno poznanstvo z Weichselbergerjem pa je Trubarja še utrdilo v reformaciji. (M. Rybar, Primož Trubar v Laškem. Naše delo, november 1969.)

4. 3 Rodbina Štih in Krištof Württembergški

Slika 8: Plošča, ki je posvečena rodbini Štih

V Laškem je Trubar spoznal rodbino Štih, njen nagrobnik iz leta 1578 pa je še danes vzdan v cerkveno steno na desni strani glavnih vrat.

Matija Štih, ki je bil cerkveni ključavničar, je dal pozidati in poslikati cerkev v Marija Gradcu. Tudi Erazem Štih je leta 1528 omenjen kot cerkveni ključar, zato je precej verjetno, da ga je Trubar še osebno poznal. Trubar je tedaj izvedel, da je ta mož 40 let prej našel ob begu Turkov v njihovem taboru majhnega otroka, ki so ga bili Turki ugrabili in ga namenili za janičarja. Najdenčka je Erazem Štih vzel k sebi, ga dal krstiti na ime Mihael in ko je dorasel, ga je poslal študirat na Dunaj. Ker njegovih staršev niso poznali, je nosil priimek po nemški obliki za Laško – Tüffer, torej Tiffernus. Ko je Mihael na dunajski univerzi diplomiral, je ostal na Dunaju in bil vzgojitelj plemiških sinov, od leta 1526 učitelj württemberškega princa Krištofa. Svojega učenca je rešil, da ni padel v turško ujetništvo med obleganjem Dunaja in mu tudi pomagal, da se je z begom v Nemčijo rešil avstrijskega varuštva. Ko Krištof ni potreboval več učitelja, je Mihael ostal še nadalje pri njem kot prijatelj in spremljevalec. Vse to je Trubar lahko izvedel od rodbine Štih in si tedaj najbrž še ni mislil, da bo kdaj pozneje užival v tujini naklonjenost laškega rojaka Tiffernusa in njegovega vladarskega prijatelja Krištofa. (M. Rybar, Primož Trubar v Laškem. Naše delo, november 1969.)

Slika 9: Trubarjev pečat

5. OBELEŽITVE IN 500-LETNICA

Vlada Republike Slovenije je razglasila leto 2008 za Trubarjevo leto. Tako se je po vsej Sloveniji odvijalo več prireditev posvečenih tej obletnici, tudi v Laškem. Spomin na Primoža Trubarja v Laškem ohranjamo tudi z obeležji, kot sta doprsna kipa pred vhomoma v osnovno šolo in Kulturni center, po njemu pa imamo poimenovano tudi ulico in nabrežje.

5. 1 Trubarjevi kipi

5. 1. 1 Kip pri osnovni šoli

Avtor doprsnega kipa Primoža Trubarja pred osnovno šolo je Andrej Grošelj, kipar in likovni pedagog, rojen 1947 v Lešah. Doslej je pripravil sedemnajst samostojnih razstav, sodeloval na dvajsetih skupinskih razstavah in šestih simpozijih v različnih krajih Slovenije, v tujini in tudi mnogih krajih nekdanje Jugoslavije. Danes živi in ustvarja v Dobji vasi na Ravnah

Slika 10: Kip Primoža Trubarja pred osnovno šolo v Laškem.

Doprsni kip Trubarja, ki še danes stoji pred glavnim vhomom v šolo, je naredil v letu 1979. (http://www.koropedija.si/index.php?title=Andrej_Gro%C5%A1elj, 7. 3. 2009)

5. 1. 2 Kip pri Kulturnem centru

Začetki Kulturnega centra segajo v čas Sokolskega društva v Laškem. Kot Sokolski dom je bil zgrajen leta 1933, namenjen dramskim in športnim prireditvam. Dom se je kasneje imenoval še Dom Partizana in nato Dom Dušana Poženela. Danes je dom prenovljen in preurejen v Kulturni center, kip Primoža Trubarja pa stoji na ploščadi pred njim. Avtor kipa je akademski kipar Ferenc Kiraly. Njegovo kiparsko ustvarjanje zajema številne zvrsti. V slogovnem smislu je zagovornik kiparstva čvrstih oblik, poudarjanja telesnosti figur, statičnosti in stabilnosti kipov. Kmalu po vrnitvi s študijskega potovanja po ZDA leta 1968 pa je začel osvobajati svoje kiparstvo antropomorfni oblik ter svoje tehnične in formalne eksperimente usmerjati v dinamične, lucidno občutne oblike s simbolnimi pomeni. Prelomnico njegovega dela predstavljajo dela nastala v 90.-ih letih 20. stoletja, v katerih se izkaže kot orientiran ustvarjalec.

(I. Grdina, A Duša, T. Majcen: Primož Trubar v Laškem, 14. 2. 2009.)

Slika 11: Kip Primoža Trubarja pred Kulturnim centrom

5. 2 Trubarjeva ulica in Trubarjevo nabrežje

Po Primožu Trubarju imamo v Laškem poimenovano tudi ulico in nabrežje. Na Trubarjevi ulici je veliko pomembnih ustanov, kot so Osnovna šola Primoža Trubarja Laško, Pivovarna Laško, pošta ... Na Trubarjevem nabrežju pa so večinoma gostišča in parkirni prostori, v času tradicionalne prireditve piva in cvetja pa še parkirni prostor na Trubarjevem nabrežju spremeni v eno izmed najpomembnejših prireditvenih prostorov.

(http://kraji.eu/trip_page.php?&id_name=lasko&id_counter=12&lang, 7. 3. 2009)

Slika 12: Pogled na Trubarjevo ulico

Slika 13: Trubarjeva ulica

5. 3 Prireditve

V Trubarjevem letu se je v Laškem in okolici odvilo 22 prireditev na mnogih različnih lokacijah.

Tabela 2: pregled prireditev v Laškem ob Trubarjevi 500-letnici

JANUAR	Odprtje potujoče svetopisemske razstave in predavanje prof. Božene Orožen (10. januar)
FEBRUAR	Razstava knjig Primoža Trubarja in del o njem (4. februar)
	Predavanje Vrednost Trubarja v njegovem in našem času (8. februar)
	Odprtje razstave Vsem Slovincem ... (19. februar)

MAREC	Predavanje Primož Trubar in jezik prve slovenske knjige (13. marec)
APRIL	Delavnice Abeceda (7. –15. april)
	Evropska vas: Nemčija – koncert (9. april)
	Odprtje fotografske razstave KLAK (11. april)
	Odprtje razstave Abeceda (22. april)
MAJ	Predavanje Primož Trubar v svojem času in kasnejših obdobjih slovenske zgodovine (8. maj)
	Literarni večer ob izidu knjige Liamove počitnice v Santa Monici (16. maj)
	Pogovor z evangeličanskim škofom Gezo Ernišem (17. maj)
JUNIJ	Vsak začetek je težak in nepopoln, dan šole (7. junij)
	Odkritje kipa Primoža Trubarja pred Kulturnim centrom Laško (7. junij)
	Osrednja občinska proslava ob 500-letnici Trubarjevega rojstva (7. junij)
	Odprtje razstave Vsak začetek je težak in nepopoln (19. junij)
AVGUST	Koncert kvarteta violončel ČeloFonija (29. avgust)
SEPTEMBER	Monodrama Trubar pred slovensko procesijo (23. september)
	Koncert v počastitev Dnevov evropske kulturne dediščine (25. september)
	Aškerčeva pesem, posvečena Primožu Trubarju (26. september)
OKTOBER	Proslava ob dnevu reformacije – gledališka igra Abecedarij (24. oktober)
NOVEMBER	Odprtje razstave Ljubiteljske kulturne produkcije JSKD (10. november)

Prva izmed prireditev v sklopu Trubarjevega leta je bila *10. januarja ob 19. uri v Knjižnici Laško*, kjer je potekalo odprtje potujoče svetopisemske razstave in predavanje prof. Božene Orožen. Predavanje z naslovom Primož Trubar in Laško je obiskovalce seznanilo z življenjem in delovanjem mladega Trubarja v našem kraju.

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

4. februarja pa je sledila Razstava knjig Primoža Trubarja in del o njem. Razstavljenе so bile faksimile in druge izdaje Trubarjevih del. Večje število publikacij, ki so bile na ogled so predstavljale zgodovinske, literarno zgodovinske in jezikovne študije, razprave, krajše zapise ter literarne stvaritve o Trubarju, njegovem življenju, delu in pomenu za slovenski narod.

V osnovni šoli Jurklošter je *8. februarja ob 19. uri* potekalo predavanje o vrednosti Trubarja v njegovem in našem času. Geza Erniša, prvi slovenski evangeličanski škof je govoril o Trubarjevi vlogi in pomenu nekoč in danes. V spremljevalnem programu pa je nastopil tudi Moški pevski zbor iz Jurkloštra ter otroci iz vrtca in šole Jurklošter.

19. februarja ob 18. uri pa je v laškem muzeju sledilo odprtje razstave Vsem Slovencem. Trubar je svoje bogato delo namenil vsem Slovencem in tako je tudi zapisal v prvi tiskani slovenski knjigi. Razstava prikazuje njegovo popotovanje od rodne Rašice, številnih mest, v katerih se je izobraževal in služboval, do izgnanstva v Nemčiji, kjer je svoje delo še vedno posvečal »lubim Slovencem«.

Predavanje Primož Trubar in jezik prve slovenske knjige je potekalo *13. marca ob 19. uri* v Muzeju Laško, kjer je slavist prof. dr. Tomo Korošec na primerih iz Trubarjevega Katekizma razložil jezik in slovnična pravila, ki jih je Primož Trubar postavil pri pisanju prve slovenske knjige.

V likovni delavnici, ki je potekala med *7. in 15. aprilom* v prostorih Muzeja Laško, so starejši predšolski otroci v različnih tehnikah izražali svoj pogled na veččino, ki jo šele pridobivajo – osnovi pisanja in branja, abecedi.

Primož Trubar je bil popotnik. Velik del Evrope je prepotoval v iskanju vedno novega znanja in potrditve svojih idej. Del življenja pa je zaradi nerazumevanja in neodobravanja drugače mislečih moral preživeti v izgnanstvu v Nemčiji. V ta namen je *9. aprila ob 17. uri* potekal koncert z naslovom Evropska vas: Nemčija. V »Evropski vasi« pa se je na stojnicah, z biltenom, na koncertih in številnih razstavah predstavila dežela, v kateri je bil Trubar prisiljen preživeti svoja najbolj ustvarjalna leta in starost. Dežela, kjer je napisal in natisnil prvo slovensko knjigo in jo poslal sonarodnjakom v domovino. Na koncertu so se tako predstavili vsi pevski zbori Osnovne šole Primoža Trubarja, tudi s pesmimi v nemščini.

Tradicionalni fotografski natečaj Laškega akademskega kluba je bil v preteklem letu posvečen temi sprejemanja oziroma zavračanja drugačnih posameznikov, idej in kultur, kar se je nekako navezovalo tudi na Trubarjevo leto, zato so *11. aprila* v Muzeju Laško priredili odprtje fotografske razstave KLAK.

22. aprila ob 15. uri so udeleženci delavnice Abeceda svoje izdelke razstavili na istoimenski razstavi. Ob njihovih stvaritvah so se odrasli lahko spomnili svojih prvih, marsikdaj nerodnih srečanj s črkami.

8. maja ob 19. uri je Igor Grdina, dr. slovenistike in zgodovine, s svojim odprtim in svežim literarno-zgodovinskim pristopom predstavil Primoža Trubarja, njegov čas in sodobnike. Spregovoril je o odnosu Slovencev do avtorja prve slovenske besede, s poudarkom na Antonu Aškercu, ki je rojakom odkril vso veličino Primoža Trubarja.

13. maja ob 17. uri v Podružnični osnovni šoli Debro in *16. maja ob 19. uri* v Knjižnici Laško sta potekala literarna večera ob izidu knjige Koraki življenja in Liamove počitnice v Santa Monici.

17. maja ob 18. uri je potekal na Aškerčevi domačiji na Senožetah pri Rimskih Toplicah pogovor z evangeličanskim škofom Gezo Ernišem.

7. junij je bil zagotovo najpomembnejši dan vseh prireditev v sklopu Trubarjevega leta. Že med 15. in 19. uro so se na različnih lokacijah v Laškem odvijale raznovrstne delavnice pod naslovom Vsak začetek je težak in nepopoln. Prav gotovo tudi Trubarju ni bilo lahko, ko se je podal na pot, po kateri je Slovence s svojimi knjigami popeljal že v sredini 16. stoletja med pismene narode. Učenci v osnovnih šolah so tudi na začetku svojih poti. Ustvarjali so na različnih področjih pri tem pa so različno uspešni. Vsak dan spoznajo nekaj novega. Na dan šole, ki se imenuje po očetu slovenske knjige, so lahko svoje potenciale iskali v delavnicah, kjer so lahko oblikovali inicialke, tiskali imena, pisali zgodbe, spoznavali življenje tistega časa, navade oblačenja v preteklosti in danes ... Pod mentorstvom ŠMOCL-a pa so mladi raziskovalci s pomočjo televizije in interneta predstavili rezultate svojih nalog. Ob 19. uri se je dogajanje prestavilo na ploščad pred Kulturnim centrom, kjer so odkrili doprsni kip Primoža Trubarja. Pol ure kasneje pa se je pričela občinska proslava ob 500-letnici Trubarjevega rojstva, kjer smo na dostojen in svečan način počastili življenje in delo moža, ki

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

ga upravičeno imenujemo oče slovenskega naroda; z gledališkim prikazom njegovega življenja in predvsem pomena njegovega dela za vse Slovence.

V Muzeju Laško pa je *19. junija ob 17. uri* potekalo odprtje razstave Vsak začetek je težak in nepopoln, na kateri so učenci in učenke pokazali, kaj vse znajo in zmorejo.

Glasba je tesno povezana tudi z življenjem Primoža Trubarja. Že med študijem v Salzburgu se je preživljal s cerkvenim petjem. Prav verjetno je, da je tudi kasneje pri svojih mašah pogosto urbano zapel. Zato je bil *29. avgusta* v ta namen na župnijskem dvorišču koncert kvarteta violončel ČeloFonija.

Monodrama Trubar pred slovensko procesijo, ki je delo Matjaža Kmecla, smo si v muzeju lahko ogledali *23. septembra ob 19. uri* v izvedbi gledališkega igralca Anatola Šterna.

Koncert v počastitev Dnevov evropske kulturne dediščine je predstavil kanonično in liturgično glasbo zgodnjega 16. stoletja, *25. septembra ob 19. uri*, v Taborni cerkvi Marije Karmeljske na Marija Gradcu.

Prireditve z naslovom Aškerčeva pesem, posvečena Primožu Trubarju, je potekala *26. septembra ob 19. uri* v Knjižnici Laško. Kasnejši kulturniki in umetniki so Trubarja opevali v svojih delih in mu priznavali zasluženost čast in slavo. Gledališki igralec in pesnik Tone Kuntner je z izborom pesmi iz Aškerčeve zgodovinsko epske pesnitve predstavil pogled mojstra balad in romanc na Primoža Trubarja.

24. oktobra ob 19. 30 je bila v Kulturnem centru Laško proslava ob dnevu reformacije. Uprizorjena je bila gledališka igra Abecedarij v izvedbi KUD Primož Trubar iz Velikih Lašč, ki prikazuje življenje in delo Trubarja in nas seznanja z njegovimi mislimi, življenjskimi postajami in temeljnimi besedili. Rdečo nit proslave predstavlja Abecedarij (1550), zbirka črk in besed – prvega vodila, kako zapisovati naš slovenski jezik.

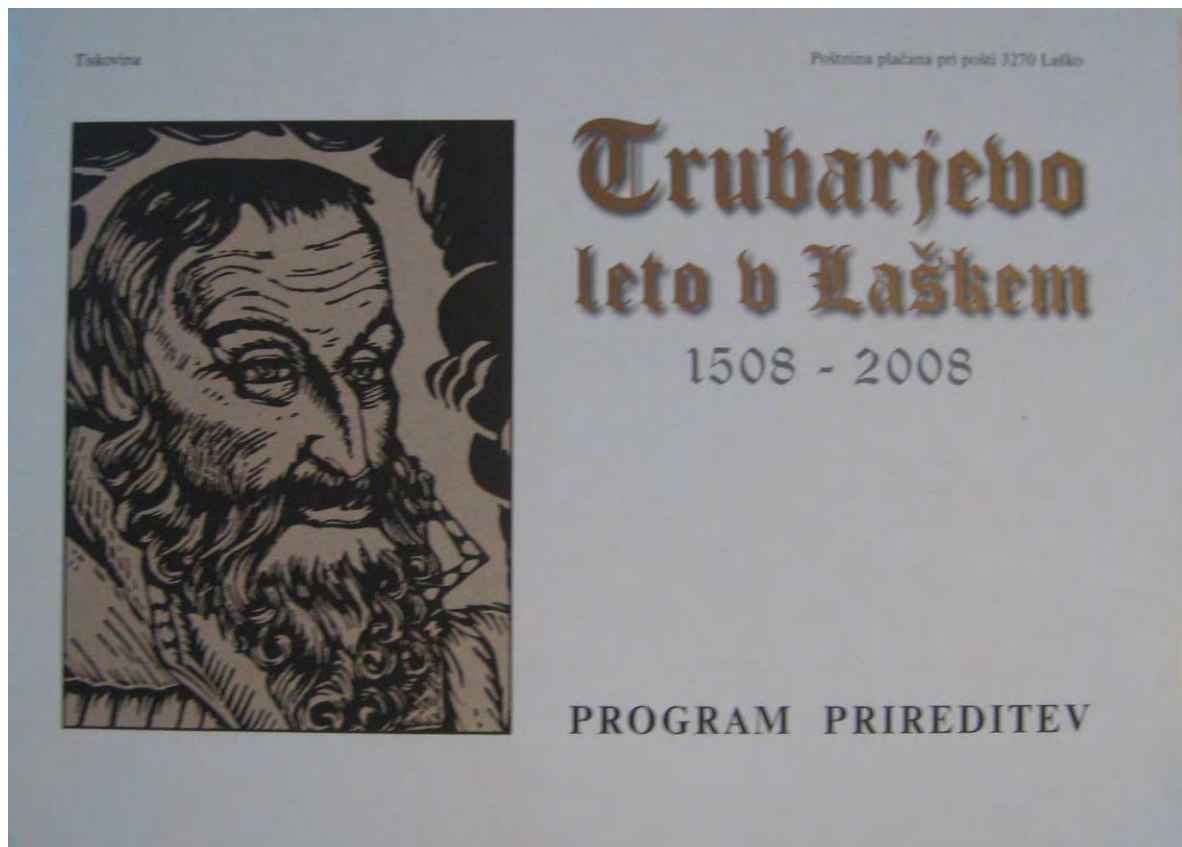
Zadnja izmed prireditev, posvečena Trubarjevemu letu, je bila *10. novembra ob 18. uri* v Muzeju Laško, kjer je bilo odprtje razstave Ljubiteljske kulturne produkcije JSKD. S Trubarjem je kultura prodrla v vse pore slovenskega življa. Knjiga je bila iztočnica in gibalo

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

kulturnega razvoja, ki ne bo nikoli zamrl. Veliko umetniških del je bilo ustvarjenih, veliko jih še bo in prav vsa bodo po zaslugi Primoža Trubarja zapisana v slovenskem jeziku.

Največja obiskanost prireditev v sklopu Trubarjevega leta je bila po pričakovanju 7. junija, ko praznujemo tudi dan šole. Na teh prireditvah je sodelovalo veliko učencev iz osnovne šole, prišli pa so tudi mnogi zanimivi gostje, ki so nam prav gotovo še bolj popestrili dogajanje. Tudi sami sva se udeležili kar nekaj prireditev, 7. junija pa sva obe, še kot učenki osnovne šole Primoža Trubarja, sodelovali na celodnevni delavnici ter tudi pri proslavi ob odkritju kipa pred Kulturnim centrom.

(I. Grdina, A. Duša, T. Majcen: Primož Trubar v Laškem, 14. 2. 2009.)

Slika 14: Program prireditev v Laškem

6. INTERVJU

Za pomoč pri izdelavi raziskovalne naloge sva prosili gospo Boženo Orožen, o Trubarju pa sva nekaj besed spregovorili tudi z gospodom Jožetom Horvatom, z župnikom laške župnije. Njegova pomoč nama ni prišla ravno prav, saj nas je pogovor večkrat zanesel s prave poti. Gospa Božena Orožen pa nama je priskrbela pomemben del literature ter nama svetovala na vsakem koraku, kjer sva jo potrebovali.

6.1 Gospod Jože Horvat

V pomoč pri raziskovalnem delu nama je bil tudi pogovor z laškim župnikom, gospodom Jožetom Horvatom, na žalost pravkar preminulim. Povedal nam je veliko zanimivosti o laškem župnišču in potrdil, da je Primož Trubar tu služboval. Neuradno sva izvedeli, da se naj bi v laškem župnišču nahajala knjiga s Trubarjevim originalnim podpisom, ki naj bi bila edini neposredni materialni dokaz, da je Trubar v Laškem resnično deloval. Informacijo sva želeli preveriti še pri gospodu Horvatu, ampak je bil pri tem manj zgovoren, oziroma je dejal, da o tem ni obveščen. Poskusili sva tudi prek drugih virov, a izvedeli nisva ničesar.

6.2 Gospa Božena Orožen

O Primožu Trubarju in njegovem službovanju v Laškem sva se pogovarjali z gospo Boženo Orožen. Pomagala in usmerjala naju je predvsem pri vsebinskih izhodiščih naloge.

1. Zakaj ste se odločili podrobneje seznaniti prav o Primožu Trubarju? Zakaj ravno njegovo delovanje v Laškem?

Ga. Orožen: Kot profesorica v srednji šoli sem opravljala strokovni izpit. Dobila sem nalogo z naslovom »Protestantizem« in ena izmed tem je bilo tudi življenje in delo Primoža Trubarja. Vsebina naloge me je pritegnila, saj je Trubar bil na nek način povezan tudi s Celjem. Tako se je v to vklopilo tudi njegovo delovanje v Laškem.

2. Kje ste dobili največ podatkov? Na kakšen način ste prišli do njih?

Ga. Orožen: Do podatkov ni bilo težko priti, največ sem jih dobila iz literature; od tam pa sem črpala informacije in vire za nadaljnje delo.

3. V preteklem letu ste imeli v laški knjižnici tudi predavanje Trubar v Laškem. Ali še danes predavate tudi drugod po Sloveniji?

Ga. Orožen: Seveda, poleg Laškega sem imela v predavanje še v Virštanju, v Celju, na Teharju in še bi lahko naštevala. Večinoma so bile to spremne in vezne besede. V Celju, kjer so sodelovali tudi ljubitelji slovenskega Teharskega gledališča sem imela daljše predavanje kot tudi v Laškem.

4. Kakšen pa je bil odziv in obiskanost vaših predavanj in nastopov?

Ga. Orožen: Zanimanje za predavanja je bilo veliko. Veliko je odvisno od teme, vendar lahko rečem, da je bil večer v Laškem kar dobro obiskan. Krajanji po navadi najraje hodijo na večere z domoznansko tematiko, kjer je velikokrat presenetljivo veliko ljudi.

5. Ste še na kakšen drug način poleg predavanj povezani s Primožem Trubarjem?

Ga. Orožen: Da, ko sem bila še aktivna v knjižnici, sem naredila dve razstavi. Prva je bila ob 400-letnici prevoda Dalmatinove Biblije, druga pa je nosila naslov Primož Trubar in njegovi.

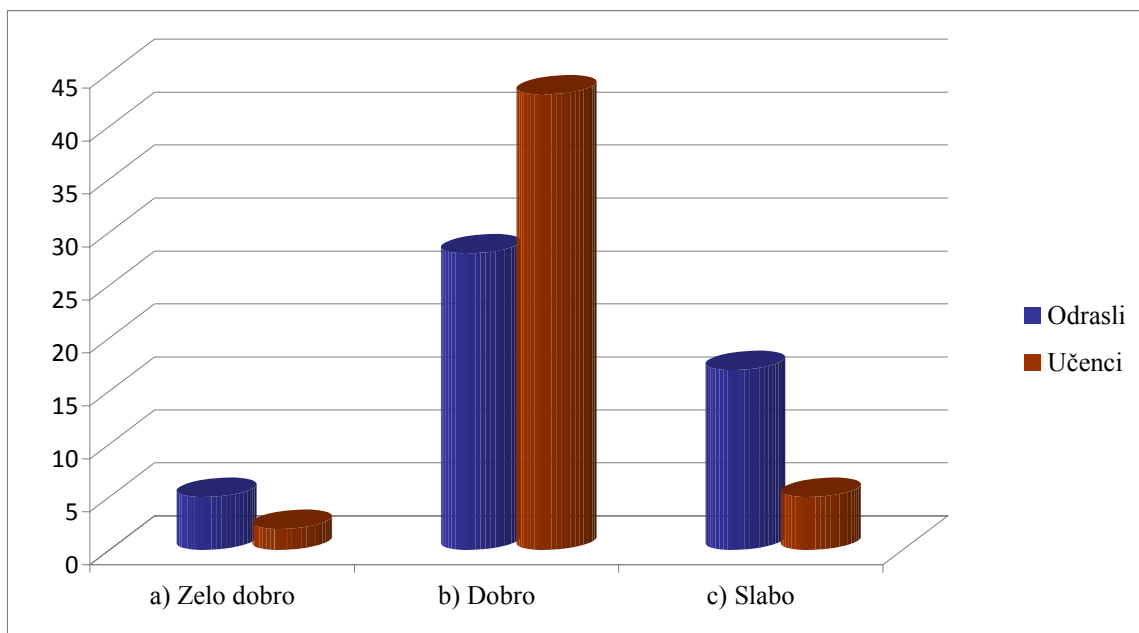
6. Se je vaše odkrivanje novosti o Trubarju zaključilo z vašim aktivnim delovanjem v knjižnicah, ali še dandanes odkrivате kakšno novo zanimivost?

Ga. Orožen: Moram reči, da se to raziskovanje ni nikoli zaključilo in da še danes izvem veliko novega o njem.

7. ANKETA

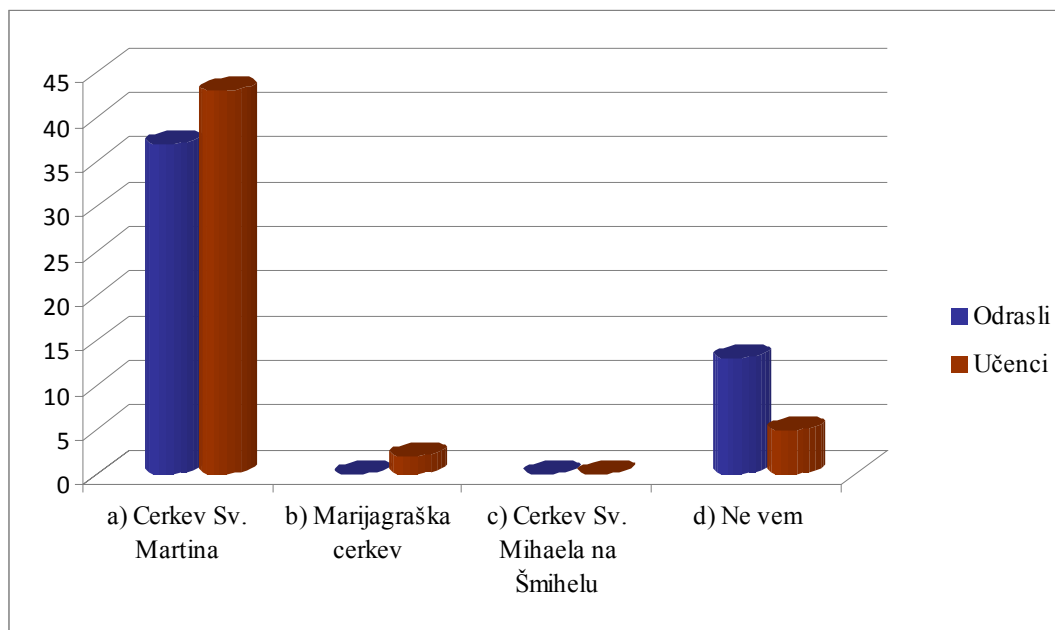
Anketo sva izvedli med učenci 8. in 9. razreda Osnovne šole Primoža Trubarja in odraslimi, ki sva jih srečali na ulicah Laškega. Nad rezultati anket sva bili zelo presenečeni in razočarani.

Vprašanje št. 1: Kako podrobno menite, da poznate življenje in delo Primoža Trubarja?

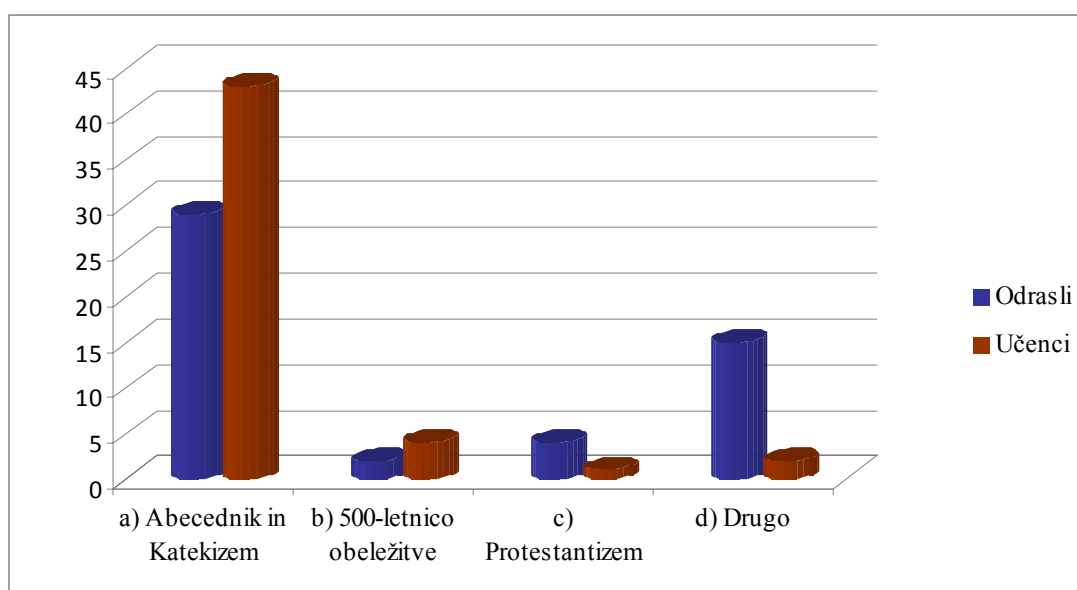
Rezultati ankete so pokazali, da večina anketirancev, tako odraslih kot tudi učencev meni, da delo in življenjsko pot Primoža Trubarja dobro pozna. Precej odraslih je odgovorilo, da ga slabo poznajo oziroma, da vedo o njem zelo malo. Kot izgovor so navajali, da so se o njem učili v šoli, vendar je od takrat minilo že veliko časa in so večino zgodovinsko pomembnih dejstev že pozabili. Pričakovali bi, da predvsem osnovnošolci bolje poznajo dela Trubarja, saj se o njem učijo pri slovenščini in zgodovini, hkrati pa so na šoli potekale prireditve v počastitev 500-letnice.

Vprašanje št. 2: V kateri cerkvi v Laškem je služboval Primož Trubar?

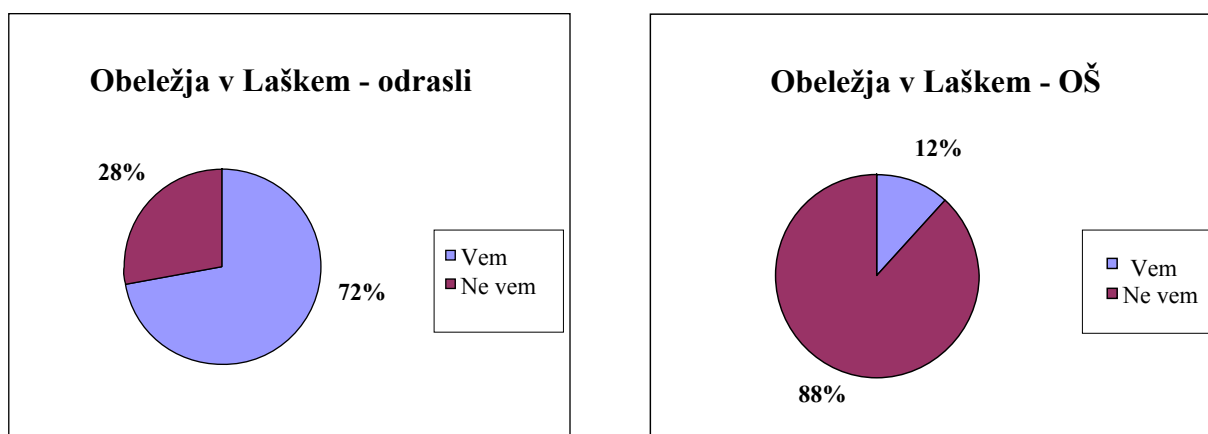
Pri tem odgovoru so mnenja – rezultati odraslih in učencev skoraj enotni. Večina je po pričakovanju odgovorila napačno, to je cerkev Sv. Martina, ki se nahaja v centru Laškega in jo večina najbolj pozna. Le eden izmed učencev je pravilno odgovoril, da je Primož Trubar več let služboval v Marijagraški cerkvi.

Vprašanje št. 3: Na katero stvar najprej pomislite, ko vam nekdo omeni Primoža Trubarja?

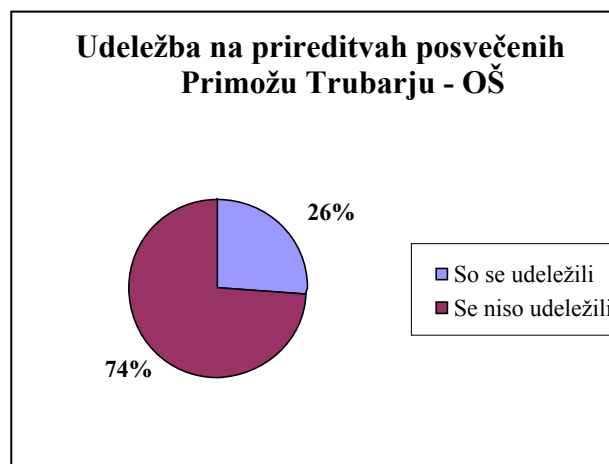
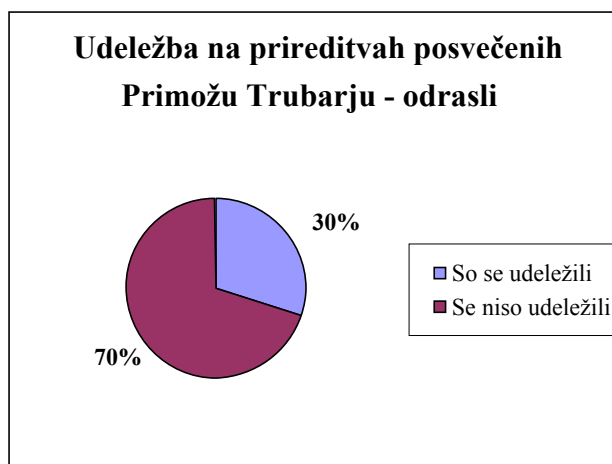
Ob omembi Primoža Trubarja največ ljudi pomisli na njegovo glavno delo Abecednik in Katekizem. Kljub temu da smo v letu 2008 obeležili njegovo 500-letnico, je presenetljivo, da več ljudi ni izbralo te možnosti. V Laškem je namreč skozi vse leto potekalo veliko prireditev, ki so nas opominjale na pomemben jubilej. Pri vprašanju, ki je anketirancem dopuščal proste odgovore, so navajali osnovno šolo v Laškem, slovenski jezik, pisatelja, spomenik in dobrega človeka.

Vprašanje št. 4: Obeležja v Laškem

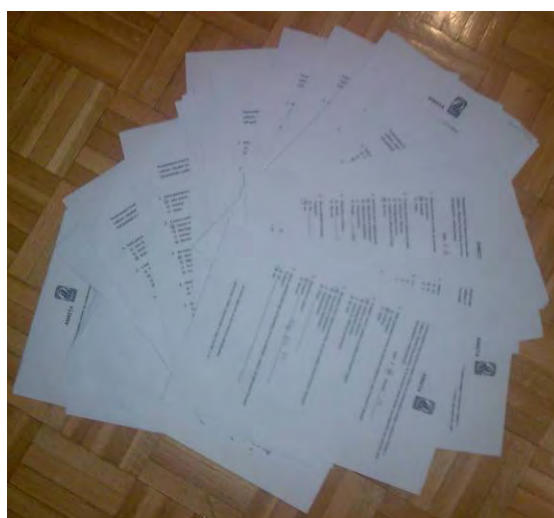

Rezultati ankete so pokazali, da 72 % odraslih zna navesti vsaj eno obeležje v Laškem, posvečeno Trubarju, medtem ko ostali niso navedli ničesar. Od tega jih je kar petindvajset izpostavilo kip pred osnovno šolo in Kulturnim centrom, šest pa osnovno šolo. Trikrat je bila omenjena tudi razstava v Muzeju Laško, dva pa sta omenila še proslavo in predavanje v knjižnici Laško. Odgovori osnovnošolcev so pokazali, da jih samo 12 % zna navesti katerokoli izmed obeležij. Edino omenjeno obeležje je bil kip pred Kulturnim centrom. Rezultati so pokazali, da starejši bolje poznajo obeležja, saj so jih našli precej več. Razočarani ugotavljajo, da dijaki slabo poznajo kulturno zgodovino kraja in obeležja posvečena Trubarju, čeprav se o njem učijo v šoli.

Vprašanje št. 5: Ste se udeležili katerega od dogodkov, ki so se odvijali v Laškem ob 500-letnici Primoža Trubarja?

Odgovori kažejo, da so bile prireditve v čast Trubarjeve 500-letnice s strani anketirancev slabo obiskane. Katerekoli izmed prireditev se je udeležilo 30 % odraslih in 26 % osnovnošolcev, medtem ko pa se ostali niso udeležili nobene izmed prireditev. Med odraslimi so se štirje udeležili predavanja v knjižnici Laško, enako število anketirancev pa si je ogledalo razstavo v muzeju Laško. Trije so se udeležili otvoritve kipa pred Kulturnim centrom, dva pa sta sodelovala na fotografskem natečaju. Dva posameznika sta si ogledala film v Kulturnem centru oz. sodelovala kot uslužbenca. Osnovnošolci so po večini obiskali otvoritev kipa pred Kulturnim centrom, posamezniki pa so se udeležili še predstave v ŠMOCL-u, dneva šole in predavanja v knjižnici. Vzrok maloštevilni obiskanosti prireditev gre najbrž pripisati preslabi informiranosti krajanov in pomanjkanju zanimanja za tovrstne prireditve.

Slika 15: Rešene ankete

8. ZAKLJUČEK

Primožu Trubarju, ali kot mu pravimo očetu Slovencev, smo v Laškem posvetili veliko pomembnih obeležij, s katerimi se domačini srečujemo vsakodnevno. Kljub temu je anketa pokazala, da krajanje kot tudi učenci osnovne šole, o njem ne vedo prav veliko. Glede na to, da 8. junija praznujejo dan šole, posvečen Primožu Trubarju, o njem pa ne vedo skoraj nič, bi se bilo dobro zamisliti, zakaj sploh osnovna šola nosi ime po Trubarju. Ali ni cilj, da učenci vsaj okvirno poznajo junaka, po katerem se njihova šola imenuje? V celem šolskem letu posvetijo le en dan Trubarju. Ali menite, da je to dovolj? Glede na rezultate anket menimo, da je to premalo.

Tudi pri odraslih rezultati niso bili bleščeči. Marsikdo svojega znanja ni hotel pokazati, drugi pa o Trubarju niso nič vedeli. V preteklem letu je bilo organiziranih veliko prireditev na temo Primoža Trubarja, največ pozornosti temu so namenili: Muzej Laško, Knjižnica Laško, Osnovna šola Primoža Trubarja Laško ter STIK Laško, kljub temu pa obiskanost ni dosegla pričakovanj. Ne gre se zanašati na izgovore, da ljudje niso bili obveščeni, saj je po občini Laško bilo mogoče na vsakem koraku zaslediti kakšno informacijo. Programe prireditev pa so nam pošiljali tudi na domove. Kje je torej vzrok, da se ljudje množično ne udeležujejo prireditev? Ali preprosto nimajo časa, ali pa se jim to ne zdi pomembno? Zakaj damo Slovenci tako malo na kulturo in svojo zgodovino? Za naše nacionalno zavedanje bi morali storiti kaj več.

Cilj nam je lahko, da ljudem poskušamo približati Trubarjevo življenje in njegov pomen za Slovence. Naj se zavedajo, kaj vse je storil za naš narod, zato je prav, da mu to vrnemo vsaj z okvirnim poznavanjem njegovega življenja in dela.

Na podlagi vseh zbranih virov, ki jih ni bilo ravno veliko, lahko ugotovimo, da nam Primož Trubar v času svojega delovanja v Laškem ni zapustil praktično ničesar. Kljub vsemu pa je imel za Slovenski narod zelo velik pomen, kot tudi za Laščane, na kar nas spominjajo današnja obeležja. Svoj čas je namenjal tudi aktivnemu kulturnemu udejstvovanju, kot so petje na koru, širjenje reformacijskih idej ...

9. LITERATURA

- Glavan M. *Trubarjev album: Romanje s Trubarjem*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2008.
- *Primož Trubar 1508 – 1586 ob 500. - obletnici rojstva*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2008.
- Rupel M. *Primož Trubar življenje in delo*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1962.
- Kidrič F. *Primož Trubar*. Ljubljana: Založba Zorka Kampus, Slovenski knjižni zavod v Ljubljani, 1951.
- *Laški zbornik 2002*. Knjižnica Laško. Laško: Ljubljana: Pleško, 2002.
- *Sto let slovenske šole v Laškem*. Osnovna šola Primoža Trubarja Laško. Celje: M. A. M. d. o. o., 1996 – 1997.
- Stopar I. *Celjski zbornik*. Celje, 1968.
- Curk J. *Topografsko gradivo – Sakralni spomeniki na območju občine Laško*. Celje: Zavod za spomeniško varstvo Celje, 1967.
- Krašovec J. *Taborna cerkva Marije Karmeljske v Marija Gradcu pri Laškem*. Povzeto po razpravi dr. Ivana Stoparja, objavljeni v »Celjskem zborniku« 1968. Arhiv muzeja Laško.
- Grdina, I., Duša, A., Majcen, T. *Primož Trubar v Laškem*. Laško: Stik, 2008.
- RYBAR, M. Primož Trubar v Laškem. *Naše delo*, 11, 12 (1969).
- Orožen B. Primož Trubar in Laško (predavanje), 2008.
- Štrubelj, Z. 500-letnica Primoža Trubarja (predavanje), 2008.

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

- <http://users.volja.net/hcerkev/images/trubar2.gif> (11. 3. 2009).
- http://www2.arnes.si/~sskkkrsko2/TRUBAR_1/PT-delo.htm (1. 3. 2009).
- http://www.trubar2008.si/o_trubarju/delo/index.html (7. 3. 2009).
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Primo%C5%BE_Trubar (14. 2. 2009).
- <http://www.geocities.com/jamnikjanez/trubar.htm> (14. 2. 2009).
- <http://www.o-ptlasko.ce.edus.si/OSNOVNI/zgodovina.html> (7. 3. 2009).
- http://www.stik-lasko.si/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&%20%20%20%20catid=4&sobi2Id=11&Itemid=0&lang=sl (14. 2. 2009).
- http://kraji.eu/trip_page.php?&id_name=lasko&id_counter=12&lang= (11. 3. 2009).
- http://www.trubar2008.si/trubarjevo_letu/uvod/index.html, (16. 2. 2009).
- http://www.siol.net/kultura/trubarjevo_letu/slovenija_leta_2008, (16. 2. 2009).

9. 1 Viri slik in tabel

- *Slika 1*: Primož Trubar (<http://www.ednevnik.si/uploads/m/malteski/92690.jpg>).
- *Slika 2*: Cerkev Sv. Martina v Laškem (Vir: Kaja Zemljič).
- *Slika 3*: Vhod v nekdanjo šolo (Vir: Anja Krašek).
- *Slika 4*: Vhod v današnjo osnovno šolo (Vir: Anja Krašek).
- *Slika 5*: Marijagraška cerkev (<http://shrani.si/f/3N/8H/1JGpPr7v/marija-gradec-simens-od.jpg>).
- *Slika 6*: Današnja knjižnica (http://kraji.eu/trip_page.php?&id_name=lasko&id_counter=12&lang=).
- *Slika 7*: Škof Bonomo (<http://www.trubar2008.si/typo3temp/pics/abfe8de7c1.jpg>).

Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem

- *Slika 8*: Plošča, ki je posvečena rodbini Štih (Vir: Kaja Zemljič).
 - *Slika 9*: Trubarjev pečat (http://www.gorenjskiglas.si/novice/razgledi_-_snovanja/index.php?action=clanek_gal&id=26714, 23. 3. 2009).
 - *Slika10*: Kip Primoža Trubarja pred osnovno šolo v Laškem (Vir: Kaja Zemljič).
 - *Slika 11*: Kip Primoža Trubarja pred Kulturnim centrom (Vir: Kaja Zemljič).
 - *Slika 12*: Pogled na Trubarjevo ulico (Vir: Anja Krašek).
 - *Slika 13*: Trubarjeva ulica (Vir: Anja Krašek).
 - *Slika 14*: Program prireditev v Laškem (Vir: Anja Krašek).
 - *Slika 15*: Rešene ankete (Vir: Kaja Zemljič).
-
- *Tabela 1*: Pregled pomembnejših del Primoža Trubarja
 - *Tabela 2*: Pregled prireditev v Laškem ob Trubarjevi 500-letnici

9. 2 Priloge

- Zemljevid Laškega z označenimi obeležji
- Anketni list

Legenda: — Trubarjeva ulica in Trubarjevo nabrežje

- ₁ Osnovna šola Primoža Trubarja Laško ter kip pred vhomom
- ×₂ Cerkev Sv. Martina v Laškem
- ×₃ Nekdanja nemška šola, danes šola s prilagojenim programom
- ×₄ Weichselbergerjev dvorec, danes Knjižnica Laško
- ₅ Kip Primoža Trubarja pred Kulturnim centrom Laško

ANKETA

Pozdravljeni! Pred Vami je kratka anketa za raziskovalno nalogo z naslovom Primož Trubar – nekoč in danes v Laškem. Vljudno Vas prosiva, da si vzamete nekaj minut in jo izpolnite, saj nama bo vsak Vaš podatek v veliko pomoč.

Spol: Ž - M Starost: _____

- 1. Kako podrobno menite, da poznate življenje in delo Primoža Trubarja?**
 - a) Zelo dobro
 - b) Dobro
 - c) Slabo

- 2. V kateri cerkvi v Laškem je služboval Primož Trubar?**
 - a) Cerkev Sv. Martina
 - b) Marijagraška cerkev
 - c) Cerkev Sv. Mihaela na Šmihelu
 - d) Ne vem

- 3. Na katero stvar najprej pomislite, ko vam nekdo omeni Primoža Trubarja?**
 - a) Abecednik in Katekizem
 - b) 500-letnico obeležitve
 - c) Protestantizem
 - d) Drugo: _____

- 4. Obeležja v Laškem**
 - a) Napiši: _____
 - b) Ne vem

- 5. Ste se udeležili katerega od dogodkov, ki so se odvijali v Laškem ob 500-letnici Primoža Trubarja?**
 - a) Da: _____
 - b) Ne

**Za Vaše odgovore se Vam iskreno zahvaljujemo.
I. gimnazija v Celju, Anja Krašek in Kaja Zemljič, 1. d**